

Geliş/Received: 15/01/2024
Kabul/Accepted: 15/02/2024
Araştırma Makalesi / Research Article

ISSN: 2547-9725

AZERBAJYAN'IN DENGE POLİTİKASI, II. DAĞLIK KARABAĞ SAVAŞI VE TÜRKİYE

Hakan TAŞDEMİR*

Öz

1990'ların ortasından bu yana, zor bir jeopolitiğe sahip olmasına karşın dış dünya ile ilişkilerinde daha barışçıl yollar izleyip büyük güçler arasında denge kurmaya çalışan Azerbaycan'ın özellikle son yıllarda dış politikada daha şahin bir karakter sergilemeye başladığı ifade edilebilir. Dağlık-Karabağ meselesinde, uluslararası arenada Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne vurgu yapılırsa da sorun on yıllar geçmesine rağmen çözülememiştir. 30 yılı aşkın süredir, Dağlık-Karabağ meselesinde, Azerbaycan Türkleri ve Ermeniler arasında yaşanan gerginlikler 2020 yılında 44 gün süren bir savaş halini almıştır. Azerbaycan, askeri alandaki modernleşme, Türkiye'nin doğrudan desteği ve cesaretlendirmesi ile karşı saldırıya geçmiştir. Bu savaş sonucunda, Azerbaycan galip gelerek Ermenistan işgali altındaki topraklarının büyük bir kısmını geri almıştır. Bu savaşın sonuçlarından biri de, Azerbaycan'ın izlediği denge siyasetini terk ederek Türkiye yanlısı bir siyaset izlemesi beklentisi olmuştur. Bu nedenle, makelenin amacı söz konusu savaş sonrası Azerbaycan dış politikasındaki izlenen denge siyasetinin Türkiye lehine terk edilip edilmediğini irdelemektir. Çalışmanın sonucunda, Azerbaycan dış politikasında böylesine köklü bir değişim söyleminde bulunmak için henüz erken olduğu sonucuna varılmış olmakla beraber Azerbaycan'ın reel politiği de göz önünde bulundurması şartıyla Türkiye'ye daha yakın bir dış siyaset izleyebilmesi için birkaç politika önerisi verilmiştir. Çalışmadaki öneriler hayata geçirildiği sürece, yine bir denge siyaseti içerisinde, dış politikada daha Türkiye yanlısı bir siyaset yürütülebileceği iddia edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Türkiye, Denge Siyaseti, II. Dağlık Karabağ Savaşı.

JEL Kodu: F50, F51.

* Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nda Uzman Yardımcısı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Öğrencisi, hakantasdemir16@hotmail.com, ORCID: 0009-0001-2607-7685.

Azerbaijan's Balance Policy, II. Nagorno-Karabakh War and Türkiye

Abstract

It can be stated that Azerbaijan, which has been trying to establish a balance between the great powers by following more peaceful ways in its relations with the outside world since the mid-1990s, despite having a difficult geopolitics, has started to exhibit a more hawkish character in foreign policy, especially in recent years. In the Nagorno-Karabakh issue, although Azerbaijan's territorial integrity is emphasized in the international arena, the problem has not been resolved even after decades. The tensions between Azerbaijani Turks and Armenians over the Nagorno-Karabakh issue for more than 30 years turned into a war that lasted 44 days in 2020. Azerbaijan launched a counter-attack with modernization in the military field and Türkiye's direct support and encouragement. As a result of this war, Azerbaijan emerged victorious and recaptured most of its territories under Armenian occupation. One of the consequences of this war was the expectation that Azerbaijan would abandon its balance of power politics in its foreign relations and pursue a pro-Türkiye policy. Therefore, the aim of this article is to examine whether the balance of power politics in Azerbaijan's foreign policy was abandoned in favor of Türkiye after the war. As a result of the study, it is concluded that it is too early to make such a discourse of radical change in Azerbaijan's foreign policy. On the other hand, a few policy suggestions have been made for Azerbaijan to be able to pursue a foreign policy closer to Türkiye, provided that it takes into account realpolitik. It is argued that as long as the recommendations in the study are implemented, a more pro-Türkiye foreign policy can be pursued, again within a policy of balance.

Keywords: Azerbaijan, Türkiye, Balance Politics, II. Nagorno-Karabakh War.

JEL Codes: F50, F51.

1. GİRİŞ

Dağlık- Karabağ bölgesi, 4392 km² alan sahip olup coğrafi konum itibariyle Azerbaycan'ın Batısı 'nda yer almakta ve güneyde Aras nehri, kuzeyde Goran nehri, doğuda Kur nehri, batıda ise Karabağ dağları ile sınırlanmaktadır (Özyılmaz, 2013:194; Jannatov, 2016:152). Sovyetler Birliği'nin çözülmeye başlaması ile birlikte, iki bağımsız devlet olarak ortaya çıkma ihtimali artan Azerbaycan ve Ermenistan, bu bölge üzerinde egemenlik kurma çabalarına başlamıştır (Karaca, 2015:117). Resmi olarak Azerbaycan Cumhuriyeti'ne bağlı olan bölge ve etrafındaki 7 şehir, 1991-1994 yıllarında yaşanan 'I. Karabağ Savaşı' sonucunda Ermenistan tarafından işgal edilmiş ve o tarihten sonra iki devlet arasında Karabağ sorunu ortaya

çıkıştır (İsayev, 2018:22). Azerbaycan topraklarının yaklaşık yüzde 20'sinin işgal edilmesiyle başlayan bu sorun kuruluşundan bu yana Azerbaycan dış politikasını etkileyen faktörlerin de başında gelmiştir. Azerbaycan, uzun yıllar boyunca bu sorunu bölgedeki dengeleri gözeterek barışçıl yollar ile diplomasi ve uluslararası platformlar aracılığıyla bir çözüme ulaştırmaya çalışmıştır.

Ancak, kuruluşundan bu yana dış dünya ile ilişkilerinde daha barışçıl yollar izleyip büyük güçler arasında denge kurmaya çalışan Azerbaycan'ın özellikle son yıllarda dış politikada daha şahin bir karakter sergilemeye başladığı ifade edilebilir. Dağlık – Karabağ sorununu yıllarca diplomasi yoluyla masada aşmaya çalışan Azerbaycan, 2020 yılında Türkiye'nin desteğiyle Ermenistan'a karşı büyük bir zafer kazanmış ve yıllarca işgal altında olan Dağlık – Karabağ bölgesi işgalden kurtarılmıştır. Yıllarca Azerbaycan'ın elini kolunu bağlayan ve büyük güçler arasında denge kurma politikasının en önemli nedenlerinden biri olan Dağlık-Karabağ bölgesinin işgalden kurtarılmasının ardından, Azerbaycan'ın da artık kendisine desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Türkiye yanlısı bir dış politika izleyebilmesi için bir engel kalmadığı ve Azerbaycan'ın bundan sonra daha fazla Türkiye yanlısı bir dış politika izleyeceği yönünde iddialar gündeme getirilmiştir. Ancak, Türkiye'nin kuruluşunun ilk yıllarından itibaren Azerbaycan'a siyasi, diplomatik ve askeri desteğinin ve sonrasında da Dağlık – Karabağ sorununu verdiği destek ile çözmesinin, Azerbaycan dış politikasında bir evrime yol açıp açmadığı konusunda henüz yeterli sayıda araştırma gerçekleştirilmediği görülmektedir.

Azerbaycan devletinin kuruluşundan itibaren küresel ve bölgesel güçler ile ilişkilerinde sürdürdüğü tarafsızlık ve denge politikasının bu savaş ile Türkiye lehine bozulup bozulmadığını araştıran bu makale, Azerbaycan'ın dış politika vizyonunu, dış politikasında etkili olan faktörleri ve Türkiye'ye karşı tutumunu sebepleriyle birlikte ele almaktadır. Araştırma sonucunda, Azerbaycan'ın 2020 yılındaki ikinci Dağlık-Karabağ savaşının ardından dış politikada yürüttüğü denge politikasını Türkiye lehine terk ettiği iddiası konusunda yorum yapmak için henüz erken olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla beraber, bazı politika önerilerinde bulunulmuş ve bu politika önerileri

uygulandığı sürece, Azerbaycan'ın dış politikada Türkiye yanlısı bir siyaset yürütebilmesi için uygun ortamın ortaya çıkacağı değerlendirilmiştir.

Makalede araştırma bölümünde yer alan sorulara cevap vermek için konu hakkında daha önce yapılan araştırmalar, konu ile ilgili yayımlanmış kitaplar, liderlerin söylemleri ve ulusal-uluslararası basına yansıyan haberler incelenerek çalışmanın ortaya koyduğu iddianın geçerliliği değerlendirilmiştir. Çalışmada Azerbaycan dış politikasının 1993 yılındaki bağımsızlığından günümüze kadar olan kısmı ele alınmaktadır. Bu çerçevede, makalenin yanıt aradığı sorular aşağıdaki şekildedir:

1) Azerbaycan bağımsızlığından bu yana nasıl bir dış politika izlemiştir?

2) 2020 İkinci Karabağ Savaşı'nın sonuçları nelerdir ve Türkiye'nin savaştaki rolü nedir?

3) Dağlık Karabağ bölgesinin geri alınmasından sonra, Azerbaycan dış politikada hala denge politikasını sürdürmekte midir?

2. AZERBAJYCAN DIŞ İLİŞKİLERİNDE DENGE POLİTİKASI

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dağıldıktan sonra diğer bölgelerde olduğu gibi Güney Kafkasya bölgesinin de siyasi ve coğrafi yapısında değişiklikler yaşanmıştır. 1991 yılında kurulan Azerbaycan Cumhuriyeti de bağımsızlığını yeni kazanan devletlerden biri olmuştur. Azerbaycan Cumhuriyeti, yeni kurulan bir diğer devlet olan Ermenistan ile yaşadığı I. Karabağ Savaşından sonra ciddi bir bunalımla karşı karşıya kalmış ancak özellikle Haydar Aliyev ile uygulanmaya başlanan denge siyasetiyle birlikte ülke uluslararası arenada stratejik konumunu güçlendirmeye başlamıştır. Azerbaycan dış politikasında tarihi dostluk ve kardeşlik bağı olan Türkiye'nin, mezhepsel bağlar ve bölgede yaşayan Azeri Türklerinden ötürü İran'ın, dünyada hegemonik güç olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) ve Kafkasya'nın en güçlü devletlerinden biri olarak Rusya'nın önemli bir yeri vardır. Tüm bu hassas ikili ilişkiler nedeniyle Azerbaycan, kuruluşunun ilk yıllarından beri

akılcı bir dış politika izleyerek bu güçler arasında bir denge kurup çıkarlarını korumaya yönelmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde Rusya, genel olarak Azerbaycan tarafından işgalci bir devlet olarak görülmüştür. Benzer şekilde Rusya da Azerbaycan'ı hem stratejik konumu itibarıyla bir fırsat hem de başka devletler tarafından kullanabilecek bir tehdit olarak değerlendirmiştir (Aslanlı, 2010: 144). Bununla birlikte, Azerbaycan'ın Haydar Aliyev iktidarının ilk yıllarında Rusya yanlısı bir politika izlediği ileri sürülebilir. Ancak daha sonra Dağlık – Karabağ sorununda Ermenistan'a verilen Rus desteğinin devam etmesiyle Azerbaycan, bu sorunu petrol kartını kullanarak uluslararasılaştırmış ve Batı desteğiyle Rusya'yı dengeleme yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda, Azerbaycan "Asrın Anlaşması" ile batılı büyük şirketleri Hazar petrolünün işletilmesi amacıyla bölgeye çekmiştir. Bunun sonucunda, bölgeye büyük ölçekli yatırımlar yapan Batılı devletler 1992 yılında kurulan Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı (AGİT) Minsk Grubu aracılığıyla bölgedeki sorunların çözülmesi için Azerbaycan lehine diplomatik baskı oluşturmaya çalışmışlardır. Benzer şekilde, Rusya'nın "Yakın Çevre" politikasıyla bölgede baskı oluşturmaya başladığı zamanlarda, Azerbaycan bu baskıyı yine ABD ve Batı dünyası ile dengelemeye yönelmiştir (Beşikçi, 2016: 242-244).

Minsk Grubu eş başkanı ABD'nin, bölgede Rusya ve İran'ı bir tehdit olarak gördüğü için Azerbaycan'ı bu güçleri dengelemek amacıyla desteklediği ifade edilebilir. Öte yandan, Ermeni lobilerinin ABD'deki etkisini kullanarak ABD kurumlarında Azerbaycan aleyhine kararlar aldırıldığı dönemlerde iki ülke ilişkilerinde soğukluk yaşanmıştır (Öztarsu, 2019: 3047). Bu çerçeveden bakıldığında, Ermeni lobisinin Azerbaycan ve ABD ilişkilerinin stratejik ortaklık düzeyine çıkması önündeki en büyük engel olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, Azerbaycan ABD ile ilişkilerini yürütürken her daim Rusya faktörünü de göz önünde bulundurmuş ve Rusya'yı kıskırtmaktan uzak durmaya özen göstermiştir. Örneğin, Azerbaycan NATO'nun "Barış İçin Ortaklık" projesine dahil olmuştur (Yıldırım, 2012: 3). Ancak Rusya'nın tepkisinin çekmemek adına Ukrayna gibi NATO üyeliğini gündeme getirmemiştir. Diğer taraftan, Azerbaycan çıkarlarına ters

düştüğünü değerlendirdiği bir durumda Türkiye'ye karşı bile dengeleme araçları kullanmaktan geri durmamıştır. Örneğin, ABD "Futbol Diplomasisi" yoluyla Türkiye ve Ermenistan arasındaki yakınlaşmaya destek verdiği zaman Azerbaycan yönünü Rusya'ya çevirmiş ve Türkiye ile yapılması planlanan Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP) sahasında Türkiye'den bir şirket ile anlaşmak yerine bir Rus şirket olan Gazprom ile doğal gaz anlaşması imzalamıştır. Hatta bununla yetinmeyen Bakü'nün bu olaya bir başka tepkisi de Rusya'dan silah alımını arttırmak olmuştur (Yıldırım, 2012: 11). Dolayısıyla tüm bu durumlar göz önüne alındığında, Azerbaycan'ın Batı ve Türkiye'nin Ermenistan ile yakınlaşma çabaları içerisinde olduğunu gördüğünde enerji kartını kullandığını ve Batı'yı dengelemek amacıyla Rusya ile iş birliği geliştirmeye çalıştığını belirtmek yanlış olmayacaktır.

Diğer taraftan 1993 yılında iktidara geldikten sonra, Haydar Aliyev'in Azerbaycan'ın uluslararası alandaki yalnızlığını sonlandırmak için komşu ülkeler başta olmak üzere, diğer devletlerle ikili ilişkiler geliştirme çabası içine girdiği söylenebilir. Bu çerçevede, ilk olarak Bağımsız Devletler Topluluğu'na dahil olmak için Rusya ile anlaşmaya varılmıştır. Bununla birlikte, yeni kurulan Cumhuriyet'in bağımsızlığını korumak ve Dağlık – Karabağ meselesinde uluslararası destek bulabilmek amacıyla Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa Güvenlik ve İş birliği Konferansı (AGİK) gibi uluslararası platformlarda da sıkı çalışmalar yürütülmüştür (İbadov, 2007: 38-41). Bunun yanı sıra Dağlık – Karabağ meselesinde Ermenistan'ı desteklemesine rağmen, İran ile ekonomik bağlar güçlendirilmeye ve Ermenistan'ın Nahçıvan'a uyguladığı ambargo İran'la aşılmaya çalışılmıştır (Naciyev ve Gasımlı, 2020: 1269). Bu duruma paralel olarak, bölgesel güç dengesini gözetmeye özen gösteren Azerbaycan'ın İsrail ile geliştirdiği stratejik ilişkilerin Ermenistan'ı destekleyen İran karşısında dengeleyici bir güç arayışının sonucu olduğu da ifade edilebilir.

Kendisinden önceki dönemde olduğu gibi, 2003 yılında Azerbaycan Devlet Başkanlığı görevini devralan İlham Aliyev de ülkesinin çıkarlarını ön planda tutacak şekilde bağımsız ve dengeli bir dış politika izlemeyi sürdürmüştür. Bu dönemde

Azerbaycan, bölgesinde enerji arz güvenliği açısından önemli bir güç haline gelirken diğer taraftan Ermeni diasporasının kışkırtmalarına karşı koymaya çalışmıştır. Öte taraftan, Azerbaycan, Ermenistan dışında Rusya, Türkiye İran ve Gürcistan ile bölgesel iş birliği bağlarını güçlendirmeyi hedeflemiş ve sekizi Avrupalı devletler olmak üzere toplamda 17 ülke ile “stratejik iş birliği anlaşması” imzalamıştır. Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı (BTC) ve TANAP gibi petrol ve doğal gaz boru hattı projeleri ile Avrupa enerji güvenliğine katkı yapan Azerbaycan bu anlamda her geçen gün özellikle Batılı ülkeler nezdinde önemini arttırmıştır. Azerbaycan, ortaya koyduğu ekonomik iş birliği iştahı ve dış ilişkilerdeki uyumlu tavırlarıyla bu dönemde dünya kamuoyunun desteğini kazanmayı başarmıştır. Bu kapsamda Azerbaycan’ın toprak bütünlüğü NATO, AGİT, BM ve Avrupa Konseyi gibi birçok uluslararası kuruluş tarafından da desteklenmiştir. Özetle belirtmek gerekirse, zor bir jeopolitik konuma sahip olmasına rağmen İlham Aliyev döneminde, Azerbaycan ulusal çıkarları ışığında genel olarak bağımsız ve dengeli bir dış politika stratejisi izlemeyi başarmıştır (Habibbeyli, 2017: 36-44).

Azerbaycan’ın bağımsızlık ilanını ilk tanıyan ülkelerden biri olarak Türkiye, Azerbaycan’ı siyasi, ekonomik, askeri ve diplomatik alanlarda sürekli olarak desteklemiştir. Dağlık Karabağ’ın işgal edilmesi ve bu sorunun Azerbaycan dış politikasının ana unsuru olması dolayısıyla Azerbaycan’ın uluslararası destek arayışları ilişkilerin istenilen düzeye ulaşması önünde uzun yıllar engel oluşturmuştur (Rahimov, 2022). Diğer taraftan, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarının ilk on yılında Ermenistan ile sorunların çözülmesi adına attığı adımlar, Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkilerde zaman zaman gerilmeye neden olsa da daha sonra yaşanan gelişmeler iki ülke arasındaki ilişkilerin stratejik ortaklık seviyesine çıkarılabilmesi noktasında katkıda bulunmuştur. Türkiye’nin uluslararası arenada Azerbaycan’a desteği, petrol ve doğal gaz boru hatlarının inşasındaki iş birliği, Dağlık – Karabağ sorununun çözümünde Türkiye’nin aktif bir şekilde rol alması, kültürel ve sosyal alanlardaki benzerliğin iki ülke ilişkilerinin stratejik ortaklık seviyesine ulaşmasında önemli etkisi vardır (Veliev, 2022). Azerbaycan ve Türkiye

liderleri “Tek Millet, İki devlet” mottosu ile ilişkilerde ulaşılan stratejik ortaklığa da sık sık vurgu yapmaktadır.

3. II. DAĞLIK KARABAĞ SAVAŞI VE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

1917 Ekim Devrimi ile Çarlık rejimini yıkıp Rusya’da iktidarı ele geçiren Bolşevikler, Dağlık- Karabağ bölgesini önce Azerbaycan’a bağlama kararı almıştır. Ancak daha sonra bölgeyi Azerbaycan’dan koparan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), Dağlık Karabağ Özerk Oblast’ını oluşturmuştur. SSCB dağılmadan önce bölge yeniden Azerbaycan’a bağlanmış ancak Ermenistan bu durumu kabul etmemiştir. Dolayısıyla iki taraf arasında başlayan çıkar çatışması kısa süre sonra savaşa dönüşmüştür. Taraflar arasındaki çatışmalar 1991-1994 yılları arasında devam etmiştir. Bu olaylar neticesinde, Dağlık-Karabağ bölgesi Ermenistan devleti tarafından işgal edilerek Dağlık-Karabağ Cumhuriyeti ilan edilmiştir (Ekici, 2017: 69-74). Ancak, Dağlık-Karabağ bölgesi iki ülke arasında sorun olmaya devam etmiştir. Bölgenin Ermenistan tarafından işgal edilmesinden sonra süregelen çatışmanın çözülmesi amacıyla çeşitli girişimler olmuştur. Bu girişimler sonucunda, 1990’lı yıllarda AGİT bünyesinde başlayan istişareler, 2000’li yıllarda Prag ve Madrid Zirveleri ile devam etmiştir. Bu zirveler sonucunda, Prag Belgesi ve Madrid İlkeleri yayımlanmıştır. Madrid Belgesi Dağlık-Karabağ sorununun çözümü için bölgede referandum yapılmasını önerse de taraflar bir anlaşmaya varamamıştır. Benzer şekilde, diğer görüşmeler ile sorunun çözümü için geliştirilen önerilerin hiçbiri başarılı bir sonuç vermemiştir. Tüm bu süreçte, taraflar arasındaki çatışmalar zaman zaman alevlenerek devam etmiştir (Helvacıköylü, 2021:162-163).

30 yılı aşkın süredir Dağlık-Karabağ bölgesinde Azerbaycan ve Ermenistan arasında yaşanan gerginlikler 2020 yılında 44 gün süren bir savaş ile tekrar patlak vermiştir. Azerbaycan, bölgenin işgal edildiği tarihten itibaren Dağlık-Karabağ sorununu diplomasi yoluyla çözmeye çalışmasına rağmen askeri alandaki modernleşme, Türkiye’nin doğrudan desteği ve cesaretlendirmesi ile karşı saldırıya geçmiştir (Anadolu Ajansı, 2021). Bu çatışmalar sırasında Ermenistan, Rusya ve İran’dan

beklediği desteği bulamamış ve II. Dağlık-Karabağ Savaşı kesin bir Azerbaycan zaferiyle sonuçlanmıştır. Devenci Bozkuş'a göre (2021: 57-58), Rusya'nın Paşinyan hükümetinden duyduğu rahatsızlık ve ABD'de yaklaşan seçimlerden dolayı konjonktürün savaşa uygun olması Azerbaycan'ın bu savaşta rahat ilerlemesini kolaylaştırmıştır.

Diğer taraftan "Ermenistan Savunma Politikası Planlama Birimi" başkanı Zhirayr Amirkhanyan'a göre (2021:122-128), Azerbaycan'ın zaferinin ana sebeplerinden biri insansız hava araçları ile savaş boyunca hava üstünlüğünü elinde bulundurmasından kaynaklanmıştır. Ayrıca Ermenistan'ın savaşta SSCB'den kalma "Yıpratma Stratejisi"ni kullandığını, Azerbaycan'ın ise daha modern bir savaş stratejisi olan "Manevra Stratejisi"ni kullandığını ve böylece sahada daha hareketli ve dinamik olan taraf olduğunu ifade etmektedir. Buna ek olarak Amirkhanyan, Ermenistan tarafının askeri yenilik çalışmalarında geride kalmasını, savaşın bir diğer kaybedilme nedeni olarak göstermiştir.

Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki savaşta nükleer veya kitle imha silahlarının kullanılmamasına rağmen iki taraftan birinin galip gelebilmesi, dünyada hala konvansiyonel savaşın ölmediğinin bir kanıtı olarak gösterilebilir. Anglim'e göre (2021: 13-16), Azerbaycan'ın savaşı kazanma nedenlerinden biri de görece düşük maliyetli yollarla Türkiye'den satın aldığı TB2'lerdir. Bu insansız hava araçları, savaş sırasında özellikle Ermenistan tankları ile karadan havaya atılan uçaksavarlarına karşı oldukça etkili olmuş ve çok sayıda Ermenistan mevziisini yok ederek savaş sırasında Azerbaycan'ın üstünlüğü elinde bulundurmasında katkı sağlamıştır. Benzer şekilde, Rus siyaset bilimci Alexey Malashenko da Azerbaycan'ın galibiyeti hakkında "Teknolojik bir zaferdi" ifadelerini kullanmıştır. Mirovalev'e göre (2020) Azerbaycan daha önceki savaşlarda denenmiş sofistike ve modern silahlara sahipken Ermenistan ise Rus yapımı eski silahlara ve modası geçmiş taktiklere bel bağlamıştı. Ermenistan büyük gruplar halinde hareket etmiş ve bu da Türkiye'den satın alınan insansız hava araçlarının (TB2) hedefi olmalarına sebep olmuştur. Öte yandan, İsrail'den alınan insansız keşif ve devriye uçaklarının da savaşta belirgin rol oynadığını ileri sürmek yanlış olmayacaktır.

Özellikle Haydar Aliyev döneminde başlattığı akılcı ve güç dengelerini gözeten dış politikası ile geliştirdiği başarılı ikili ve çok taraflı ilişkiler neticesinde Azerbaycan'ın Güney Kafkasya bölgesinde ekonomik, siyasi ve askeri bir güç haline geldiği rahatlıkla söylenebilir. Bu dönemde Azerbaycan, sahip olduğu zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarıyla Batı'nın iyi ilişkiler sürdürmek istediği stratejik bir ülke haline gelmiştir. Ayrıca Azerbaycan, Batı ülkelerine enerji güvenliği sağlama karşılığında Ermenistan karşısında destek bulma çabası içerisine girmiştir. Sonuç olarak, Dağlık-Karabağ konusunda Batılı ülkeler tarafından doğrudan bir destek verilmese bile en azından bu jeopolitik konumu nedeniyle Azerbaycan'ın bölgeyi işgalden kurtarmak adına gerçekleştirdiği aksiyonlarına karşılık söz konusu ülkelere sert bir tutum sergilenmediği ifade edilebilir.

Bununla birlikte, uluslararası konjonktürün de o dönem için Azerbaycan'ın ilerlemesi açısından uygun olduğu açıktır. Rusya'nın Ermenistan'da iktidara gelmeden önce Rusya aleyhine açıklamalar yapan bu nedenle Rusya'da ABD'nin adamı diye adlandırılan Paşinyan hükümetinden duyduğu rahatsızlık özellikle Dağlık-Karabağ'ın operasyonu için Azerbaycan'ın elini kolaylaştırmıştır. Benzer şekilde, ABD'de siyasetin seçim sürecine odaklanması Azerbaycan açısından bir diğer konjonktürel kolaylık olarak ifade edilebilir. Diğer taraftan kuruluşunun ilk yıllarından itibaren Azerbaycan'a siyasi, diplomatik, ticari ve askeri alanlarda destek olan Türkiye de son 20 yılda özellikle askeri ve ekonomik alandaki ilerlemeler sayesinde bölgesinde önemli bir güç haline gelmiştir. Zaman zaman ilişkilerde gerileme görüldüyse de özellikle son 10 yılda iki ülke karşılıklı olarak aynı soy ve kültüre sahip olduklarına vurgu yapmaktadır. Özellikle, Türkiye'nin askeri, siyasi ve diplomatik desteğiyle Azerbaycan'ın hassas bir denge siyaseti yürütmesinde en önemli faktör olan Dağlık-Karabağ bölgesinin Ermeni işgalinden kurtarılması ile Türkiye'nin Güney Kafkasya'da artan siyasi ve askeri rolü, son dönemde Azerbaycan'ın Türkiye yanlısı bir dış siyaset izlemeye başladığı yorumlarını gündeme getirmiştir.

4. TÜRKİYE YANLISI BİR DIŞ POLİTİKAYA DOĞRU?

Daha önce ifade edildiği üzere, Dağlık-Karabağ meselesi Azerbaycan dış politikasında en önemli konulardan biri olarak uzun yıllar Azerbaycan'ın dış dünya ile ilişkilerinde denge siyaseti yürütmesinde etkili olmuştur. Özellikle II. Dağlık-Karabağ Savaşı ve bölgenin işgalden kurtarılmasından sonra, Türkiye kamuoyunda Azerbaycan dış politikasında izlenen denge siyasetinin kendisine her anlamda destek veren Türkiye lehine bozulduğuna dair iddialar ileri sürülmektedir. Aslında Azerbaycan'ın dış politikada Türkiye ile uyumlu olduğu ve Türkiye yanlısı bir dış siyaset izlediği görüşünü destekleyen pek çok parametre bulunmaktadır. Bununla birlikte bu görüşün aksine Azerbaycan'ın hala dış politikada daha akılcı ve dengeli bir siyaset izlediği savını azımsanmayacak sayıda destekler olay da gözlemlenmektedir.

Hiç kuşkusuz iki ülke içerisinde yaşayan halklar arasında kültürel ve tarihi akrabalık bağları vardır. Özellikle, Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonraki süreçte, iki ülke arasındaki bu bağlar daha da güçlenmiş ve bu ortak kültürel ve sosyal bağlar ekonomik, diplomatik ve askeri alanlara da taşınmıştır. Son 30 yılda her fırsatta “kardeş ülke” vurgusu yapan Azerbaycan ve Türkiye arasında ticari, askeri ve siyasi vb. alanlarda çok sayıda anlaşma imzalanmış ve söz konusu ülkeler ilişkilerini sürekli olarak geliştirip daha da ileriye taşımışlardır (Erarslan & Özdemir, 2021: 318-321). Özellikle, 2020 yılında Azerbaycan ve Ermenistan arasında yaşanan II. Dağlık-Karabağ Savaşının ardından bu savaş sırasında Türkiye'nin Azerbaycan lehine savaştaki etkin konumu sebebiyle iki ülke ilişkileri “stratejik ortaklık” seviyesine yükselmiştir. Söz konusu ülkeler, zaten var olan stratejik ilişkilerini çeşitli platformlarda yapılan anlaşmalarla derinleştirmiştir (Anadolu Agency, 2021). Savaş sırasında, Azerbaycan ordusunun eğitimi ve lojistik destek alanlarında Türkiye'den oldukça büyük bir destek sağlanmıştır (Özer, 2021: 123). Savaşın kazanılmasında Türkiye'nin silahlı insansız savaş uçaklarının etkisi oldukça büyüktür. 44 gün süren savaşın ardından, Azerbaycan büyük bir zafer kazanarak 30 yıldır işgal altında olan ve dış politikasında en önemli yeri tutan Dağlık-Karabağ'ı Ermeni işgalinden kurtarmayı başarmıştır.

SSCB sonrası uluslararası konjonktürden dolayı Haydar Aliyev Dağlık-Karabağ bölgesinin geri alınması, ekonomik ilerleme ve uluslararası destek sağlama amaçları ile Azerbaycan dış politikasını yeniden şekillendirmiştir. Bir başka deyişle, daha realist, rasyonel ve tüm güç dengelerini gözetten bir dış politika stratejisi izlemeye başlamıştır. Bu açıdan bakılacak olursa, Aliyev'in Elçibey dönemi Azerbaycan'ın Türkiye yanlısı dış politikası ile hedeflerine ulaşamayacağını düşündüğü söylenebilir. Haydar Aliyev tarafından izlenen bu denge politikası, İlham Aliyev'in iktidarında da aynı şekilde sürdürülmüştür. Ancak, 2020 yılı itibariyle özellikle Türkiye'nin verdiği büyük destek ve cesaretlendirme sayesinde Dağlık-Karabağ sorununun büyük oranda ortadan kalkması ile son zamanlarda Azerbaycan'ın dış politikasında Türkiye yanlısı bir siyaset izlemeye başlandığı ifade edilebilir. Örneğin, 2020 savaşı sonrasında bölgedeki altyapı ve üstyapı projeleriyle Dağlık-Karabağ'ın yeniden kalkındırılmasında Türk şirketlere öncelik verilmesi bu fikri destekler niteliktedir (TRT Haber, 2022).

Bu fikri destekleyebilecek bir diğer örnek olarak, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Müşaviri Hacıyev'in, Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin haklarını savundukları ve Türkiye'yi destekledikleri şeklinde açıklamaları ile Yunanistan'ı - dolayısıyla AB'yi- karşısına almaktan çekinmemesi gösterilebilir (Anadolu Ajansı, 2020). Ayrıca Azerbaycan'dan resmi bir heyet Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile resmi temaslarda bulunmuş ve Avrupa Konseyi'nde KKTC'nin haklarını koruyacaklarını ifade etmiştir (Anadolu Ajansı, 2021). Buna ek olarak İlham Aliyev Konya'da KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar görüşmeler gerçekleştirmiştir (Presidency of TRNC, 2022). Azerbaycan tarafından atılan bu adımlar, KKTC'nin tanınması noktasında Azerbaycan'ın artık daha cesur adımlar atarak Türkiye'yi destekleyeceği hakkında işaretler olarak yorumlanabilir.

Rusya'nın eski Sovyet sahasında "dondurulmuş çatışmaları" kullanarak Güney Kafkasya bölgesini dizayn etmeye çalıştığı bilinmektedir. Daha önce Azerbaycan'ı hizaya getirmek amacıyla Dağlık-Karabağ sorununda Ermenistan'ı desteklediği de açık bir gerçektir. Ancak bölgesel bir güç olarak Türkiye'nin son dönemde daha aktif bir siyaset geliştirerek

Azerbaycan'ı desteklemesi ve bölgenin geri alınmasında etkili olması, Güney Kafkasya bölgesindeki askeri ve siyasi etkisini arttırmasını sağlamıştır. Bu durum Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkilerin müttefiklik düzeyine yükseltilmesini teşvik etmiştir. Örneğin, 2021 yılında iki ülke arasında “Şuşa Deklarasyonu” imzalanmış ve taraflar arasında askeri müttefiklik ilişkileri güçlendirilmiştir (Çolakoğlu, 2021). Bu deklarasyona göre iki ülkeden biri bir saldırıya uğrarsa diğeri yardım edecektir. Hatta bu özelliklerinden ötürü, anlaşmanın bir “güvenlik paktı” özelliği de taşıdığı belirtilebilir (Kuzio, 2021).

II. Dağlık-Karabağ Savaşında savaşılan askerlerin bir kısmı doğrudan Türkiye'den eğitim almışlardır. Azeri Cumhurbaşkanı İlham Aliyev 2020 Kasım ayında yaptığı konuşmasında orduda Türkiye modeline geçileceğini belirtmiştir. Ayrıca 2022 yılında yaptığı konuşmasında Ermenistan'ı destekleyen Fransa'ya karşı yalnız olmadıklarını Türkiye ile birlikte hareket ettiklerini dile getirmiştir. Bu açıklamasından sonra Türkiye ve Azerbaycan orduları “tek ordu, tek yumruk” adı verilen ortak bir askeri tatbikat düzenlemiştir. Azerbaycan Savunma Bakanlığı, bu tatbikatların amacını, olası bir tehdit anında ortak hareket edebilen bir ordu oluşturmak olarak ifade etmiştir. Daha da önemlisi, Azerbaycan kara kuvvetleri harekât başkanlığına Türkiye'den bir komutanın atanması askeri ilişkilerin ne denli derinleştiğini ortaya koymaktadır (Daily Sabah, 2022).

Diğer taraftan Azerbaycan'ın İsrail ile olan yakın ilişkileri dış politikada Türkiye ile ne kadar uyumlu olduğuna ilişkin bazı soru işaretlerine sebep olmaktadır. Öyle ki Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerinin koptuğu “Mavi Marmara” olayında bile, Azerbaycan İsrail'e karşı ciddi bir tavır takınmamış ve İsrail ile yakın ilişkiler sürdürmeye devam etmiştir. Hatta Türkiye İsrail ile tüm askeri anlaşmalarını iptal ederken, Azerbaycan İsrail ile insansız hava araçlarının geliştirilmesi ile ilgili yeni anlaşmalar imzalamıştır (Oksijen, 2022). Azerbaycan hala askeri teknolojisinin yaklaşık %70'ini İsrail'den ithal etmektedir (Epstein, 2023).

Ayrıca Rusya'nın hala bölgenin en güçlü ülkesi olduğu da dikkate alındığında Azerbaycan'ın Rusya'yı göz ardı ederek bir siyaset izlemesini beklemek pek gerçekçi değildir. Öte yandan, her ne kadar Dağlık-Karabağ bölgesi Azerbaycan kontrolüne geçse de nihai barış anlaşması henüz imzalanmamıştır. Hiç

kuşkusuz, bölgedeki sorunun tamamen çözülmesi Rusya'nın bölgeye müdahil olmasını zorlaştırır ve enerji güvenliğine katkı yapacağı için AB ve ABD'nin işine yarar. Whatley'e göre (2023), Rusya bu sebeple Dağlık-Karabağ sorununun nihai olarak çözümünden yana olmaz ve "dondurulmuş" bir şekilde kalmasını ister. Bununla beraber, Azerbaycan'ın enerji politikasında hala Rusya'nın önemli bir partner olması petrol ve gaz taşımacılığında Türkiye'ye yüzde yüz güvenmediğini de göstermektedir (Varol, 2013). Bu doğrultuda, Azerbaycan'ın dış politikada Türkiye ve Rusya arasında denge siyasetini sürdürmesini ve Rusya'yı kızdırmayacak bir siyaset yürütmesini beklemek çok şaşırtıcı olmayacaktır.

KKTC ile her ne kadar devlet başkanları seviyesinde yakın temaslar kurulmaya başlansa da Azerbaycan henüz KKTC'yi resmi olarak tanımamaktadır. Geline son noktada, Bakü ve Lefkoşa arasında hala direkt uçuş dahi bulunmamaktadır. Ayrıca Azerbaycan'ın KKTC'yi tanıması durumunda Yunanistan ve uluslararası arenada Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınan Güney Kıbrıs, Ermeni yerel makamlarını tanıyarak misilleme yapabilir (Rahimov, 2021). Bu durum özellikle AB platformlarında Azerbaycan'a karşı tavır alınmasına sebep olabilir.

Sonuç olarak Azerbaycan dış politikasında Dağlık-Karabağ meselesinin öneminin olduğu ve bölgenin geri alınmasında Türkiye'nin etkisinin büyük olduğu bir gerçektir. Diğer taraftan, henüz KKTC'yi tanımaması, Rusya'nın hala Azerbaycan dış siyasetindeki baskın yapısı ve İsrail ile yakın ilişkiler, Azerbaycan'ın Türkiye yanlısı bir dış politika izlemesi karşısında zorluklar ve çelişkiler oluşturmaktadır. Tüm bu sebeplerden dolayı, Azerbaycan'ın Türkiye yanlısı bir dış politika izlediğini söyleyebilmek için henüz erken olduğu ifade edilebilir.

5. SONUÇ VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Özellikle, Haydar Aliyev tarafından başlatılan akılcı ve güç dengelerini gözeten dış politika ve geliştirilen başarılı ilişkiler neticesinde, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Güney Kafkasya bölgesinde ekonomik, siyasi ve askeri bir güç haline geldiği görülmektedir. Bu dönemde, sahip olduğu zengin petrol ve

doğal gaz kaynaklarıyla birlikte Azerbaycan Batılı devletlerin iyi ilişkiler sürdürmek istediği stratejik bir ülke haline gelmiştir. Buna ek olarak Azerbaycan, Batı ülkelerine enerji güvenliği sağlama karşılığında Ermenistan'ın Dağlık-Karabağ işgaline karşı destek bulma çabası içerisine de girmiştir. Geliştirilen bu akılcı, uyumlu ve dengeli dış siyaset sayesinde, Dağlık-Karabağ konusunda Batılı ülkeler tarafından doğrudan destek verilmesi bile Azerbaycan'ın bölgeyi işgalden kurtarmak adına aldığı aksiyonlarına karşılık da sert bir tutum sergilenmediği söylenebilir.

Daha önce ifade edildiği üzere, Dağlık-Karabağ sorunu dış politikada en önemli konulardan biri olarak uzun yıllar Azerbaycan'ın dış dünya ile ilişkilerinde denge siyaseti izlemesinde etkili olmuştur. Özellikle, 2020 yılındaki Dağlık-Karabağ savaşından sonra Türkiye kamuoyunda Azerbaycan dış politikasında izlenen denge politikasının artık Türkiye lehine bozulduğuna yönelik iddialar ortaya atılmıştır. Aslında, Azerbaycan'ın dış politikasında Türkiye ile uyumlu olduğu ve Türkiye yanlısı bir dış siyaset yürüttüğü görüşünü destekleyen birçok parametre bulunmaktadır. Diğer taraftan, bu görüşün aksine Azerbaycan'ın hala dış politikada daha akılcı ve dengeli bir politika takip ettiği savını azımsanmayacak sayıda destekleyen olay gözlemlenmektedir.

Dağlık-Karabağ sorununun Azerbaycan dış politikasında öneminin olduğu ve bölgenin geri alınmasında Türkiye'nin etkisinin büyük olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Öte yandan, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin henüz KKTC'yi de jure olarak tanımaması, Rusya'nın hala Azerbaycan dış politikasındaki baskın yapısı ve Azerbaycan'ın İsrail ile olan yakın ilişkileri, Azerbaycan'ın Türkiye yanlısı bir dış siyaset takip etmesi karşısında zorluklar ve çelişkiler oluşturmaktadır. Tüm bu nedenlerden ötürü, Azerbaycan'ın dış politikasında izlediği denge siyasetini Türkiye lehine terk ettiğini söyleyebilmek için henüz erken olduğu ifade edilebilir.

Buna ilave olarak, Azerbaycan'ın reel politikası de göz önünde bulundurması koşuluyla her anlamda kendisine tam destek olan Türkiye'ye daha yakın bir dış politika geliştirip izleyebilmesi için birkaç politika önerisi verilebilir;

1) Dağlık-Karabağ meselesinde Ermenistan'ın da ikna olabileceği nihai bir barış anlaşması için daha fazla çaba harcanarak Rusya ve İran'ın bölgeye müdahalesi sınırlandırılmalı.

2) Avrupa'ya doğal gaz tedarikinde Rusya ile yapılması planlanan enerji iş birliği projeleri Türkiye üzerinden yapılmalı ve Rusya ile yeni anlaşmalara temkinli yaklaşılmalı.

3) Trans-Hazar Projesi mümkün olduğunca hızlı bir şekilde hayata geçirilmeli.

4) Türkiye-İsrail ilişkilerinin geliştirilmesi için çaba sarf edilmeli.

Birinci öneri hayata geçirildiği takdirde, hem Rusya ve İran'ın Güney Kafkasya bölgesinde Azerbaycan'a karşı kullanabileceği bir koz kalmayacak hem de AB açısından enerji güvenliği sağlanmış olacaktır. İkinci ve üçüncü öneriler gerçekleştiği takdirde, Türkiye ve Azerbaycan enerji güvenliği noktasında kilit ülkeler olacak ve bu durumda Azerbaycan KKTC'yi tanısa bile Yunanistan ve GKRY Avrupa Birliği platformlarında Azerbaycan'ı zor durumda bırakacak kararlar aldıramayacaktır. Aynı zamanda, Türk Devletleri Teşkilatı'nda da Azerbaycan'ın önemi artacaktır. Son önerinin hayata geçirilmesi durumunda ise Türkiye'nin zaman zaman çok katı tutum sergilediği İsrail ile Azerbaycan'ın kurduğu iyi ilişkiler Türkiye nezdinde daha kabul edilebilir olacaktır. Bu aynı zamanda, İsrail'in Doğu Akdeniz gazını Türkiye yoluyla dünya pazarlarına ulaştırmasına önyak olabilir. Gerek askeri gerekse ekonomik ve jeostratejik açıdan güçlü bir Türkiye Azerbaycan'ın da her alanda elini güçlendirecektir. Tüm bu öneriler hayata geçirildiği sürece, yine bir denge içerisinde reel politikası de dikkate alarak Azerbaycan dış politikada daha fazla Türkiye yanlısı bir siyaset yürütülebilir.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Akademik İzdüşüm Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Destek ve Teşekkür: Bu araştırmanın hazırlanmasında herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

Katkı Oranı Beyanı: Araştırmanın tüm süreci makalenin beyan edilen tek yazarı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çatışma Beyanı: Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanımız bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı. (2020). Azerbaycan'dan Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki faaliyetlerine destek. 20 Kasım 2023 tarihinde, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycandan-turkiyenin-dogu-akdenizdeki-faaliyetlerine-destek/1944663> adresinden erişildi.
- Amirkhanyan, Z. (2022). A Failure to Innovate: The Second Nagorno-Karabakh War, *Parameters*, 52(1), 119-134. DOI:10.55540/0031-1723.3133.
- Anadolu Agency. (2021). “Expanding Regional Partnership After Following Second Karabakh War” 29 Ekim 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/en/analysis/analysis-expanding-regional-partnerships-following-second-karabakh-war/2077665#> adresinden erişildi.
- Anglim, S. (2021). “Azerbaijan’s Victory: Initial Thoughts and Observations (and Caveats for the ‘Innovative’), *Military Strategy Magazine*, 7(3),10-17.
- Aslanlı, A. (2018). Azerbaijan-Russia Relations: Is the Foreign Policy Strategy of Azerbaijan Chancing? *Turkish Policy Quarterly*, 9(3), 137-145.
- Anadolu Agency. (2021). Azerbaycan Milli Meclisinden Bir Heyet İlk Kez KKTC'de Resmi Temaslarda ulundu. 20 Ekim 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycan->

milli-meclisinden-bir-heyet-ilk-kez-kktcde-resmi-temaslarda-bulundu/2307206 adresinden erişildi.

Anadolu Agency. (2021). Azerbaycan'ın Karabağ'daki Zaferinin Üzerinden Bir Yıl Geçti. 25 Ekim 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azerbaycanin-karabagdaki-zaferinin-uzerinden-bir-yil-gecti/2414733> adresinden erişildi.

Beşikçi, Ö. S. (2016). Bağımsızlık Sonrası Dönemde Azerbaycan Dış Politikasındaki Stratejik Değişimler ve Yönelimler, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 16(2), 237- 252.

Çolakoğlu, S. (2021). “The Shusha Protocol Cements the Alliance between Türkiye and Azerbaijan”, Turkish Center for Asian Pacific Center.

Deveci Bozkuş, Y. (2021). Dağlık Karabağ Savaşı ve Güney Kafkasya’da Yeni Güç Dengeleri, *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 4 (7), 54-65.

Daily Sabah, (2022). Azerbaijan-Türkiye Military Cooperation: One Nation, One Army. 1 Kasım 2023 tarihinde <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/azerbaijan-turkiye-military-cooperation-one-nation-one-army> adresinden erişildi.

Özyılmaz, E. V. (2013). Geçmişten Günümüze Dağlık Karabağ, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 191-208.

Ekici, Y. (2017). Azerbaycan ve Ermenistan Arasında Bitmeyen Dağlık Karabağ Sorunu, *Vakanüvis- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 62-77.

Erarslan F. & Özdemir F. N. (2021). Azerbaycan-Türkiye İlişkilerinde Önemli Bir Kavşak: İkinci Karabağ Savaşı, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 129(255), 315-334.

Epstein, J. (2023). Azerbaijan’s Unifying Role in Turkish-Israeli Relations, Endowment for Middle East Truth. 5 Kasım 2023 tarihinde <https://emetonline.org/azerbaijans-unifying-role-in-turkish-israeli-relations/> adresinden erişildi.

- Habibbeyli, A. (2017). Reconsidering Azerbaijan's Foreign Policy on the 25th Anniversary of Restored Independence, *Perceptions*, 22(1), 29-48.
- Helvacıköylü, G. (2021). The Role of Türkiye and Russia on the Resolution of the Nagorno-Karabakh Conflict, *UPA Strategic Affairs*, 2(1), 158-174.
- Ibadov, A. (2007). Azerbaycan Dış Politikasında Dağlık Karabağ Sorunu ve Ermeni Sorunu: Çözümler, Öneriler (Doktora Tezi), *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- İsayev, T. (2018). Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'ın İşgalinden Doğan Uluslararası Sorumluluğu, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 19-34.
- Jannatov, A. J. (2016). A Brief History of Karabakh and the Armenian-Azerbaijani Relations: Before The First Armenian-Muslim Clash (1905-1906), *VAKANÜVİS-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 151-172.
- Karaca, E. (2015). SSCB'nin Dağılma Sürecinden BDT'nin Kurulmasına Kadar Geçen Sürede Karabağ Eksenli Olarak, Nahçıvan, Ermenistan ve Azerbaycan Coğrafyasında Yaşanan Gelişmeler ve Türkiye'nin Tutumu (Ekim 1987- Aralık 1991). *Akademik Bakış*, 9(17), 113-139.
- Kuzio, T. (2021). One nation two states, Türkiye and Azerbaijan: Op-ed, *Hürriyet Daily News*. 28 Ekim 2023 tarihinde <https://www.hurriyetdailynews.com/one-nation-two-states-Türkiye-and-azerbaijan-op-ed-169194> adresinden erişildi.
- Mirovalev, A. (2020). Nagorno-Karabakh: How did Azerbaijan Triumph over Armenia? 6 Kasım 2023 tarihinde <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/22/nagorno-karabakh-how-did-azerbaijan-triumph-over-armenia> adresinden erişildi.
- Nacıyev, E. & Gasımlı T. (2020). Azerbaycan-İran İlişkileri (1991-2018), *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1267-1273.

- Oksijen, (2022). “Gardaş Azerbaycan” Neden Bu Kadar Sessiz?. 11 Kasım 2023 tarihinde <https://gazeteoksijen.com/dunya/gardas-azerbaycan-neden-bu-kadar-sessiz-29050> adresinden erişildi.
- Özer, Ç. (2021). İkinci Dağlık Karabağ Savaşından Sonra Bölgedeki Gelişmelerin Bölgesel Aktörler ve Türkiye Açısından İncelenmesi, *International Marmara Social Sciences Congress*, 12(10), 118-125.
- Öztarsu, M. F. (2019). “A Pragmatic Policy Case: Us-Azerbaijan Relations”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 3046-3063.
- Presidency of TRNC. (2021). President Ersin Tatar holds very cordial meeting with President of Azerbaijan Ilham Aliyev in Konya. 15 Ekim 2023 tarihinde <https://kktcb.org/en/president-ersin-tatar-holds-very-cordial-meeting-with-president-of-10090> adresinden erişildi.
- Rahimov, R. (2021). The Cyprus Dimension to the Azerbaijani-Turkish Alliance. *Eurasian Daily Monitor*. 20 Ekim 2023 tarihinde <https://jamestown.org/program/the-cyprus-dimension-to-the-azerbaijani-turkish-alliance/> adresinden erişildi.
- TRT Haber, (2022). Azerbaycan, Savaştan Sonraki 2 Yılı Karabağ'ın İmarı ve Diplomatik Girişimlerle Geçirdi. 28 Aralık 2023 Tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/dunya/azerbaycan-savastan-sonraki-2-yili-karabagin-imari-ve-diplomatik-girisimlerle-gecirdi-722573.html> adresinden erişildi.
- Varol, T. (2013). Rusya ve Azerbaycan Arasında Rekabetten İşbirliğine Doğru Gelişen Enerji Diplomasisi. *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*. 2 Ekim 2023 tarihinde <https://www.21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/enerji-ve-enerji-guvenligi-arastirmalari-merkezi/rusya-ve-azerbaycan-arasinda-rekabetten-isebirligine-dogru-gelisen-enerji-diplomasisi> adresinden erişildi.

Veliev, C. (2022). Türkiye-Azerbaycan Diplomatik İlişkilerinin 30 Yılı'nın Özeti. *Kriter*. 1 Aralık 2023 tarihinde <https://kriterdergi.com/dis-politika/turkiye-azerbaycan-diplomatik-iliskilerinin-30-yilinin-ozeti> adresinden erişildi.

Yıldırım, Z. (2012). U.S. Foreign Policy Towards Azerbaijan: From “Alliance” to “Strategic Partnership”, *Alternatives Turkish Journal of International Relations*, 11(4), 1-15.

Whatley, M. (2023). Lasting Peace Between Armenia and Azerbaijan Will Reduce Russia's Influence. *Foreign Policy*. 25 Aralık 2023 tarihinde <https://foreignpolicy.com/2023/05/12/peace-armenia-azerbaijan-russia-nagorno-karabakh/> adresinden erişildi.

AZERBAIJAN'S BALANCE POLICY, II. NAGORNO-KARABAKH WAR AND TÜRKİYE

Extended Summary

Aim:

Azerbaijan, which has been trying to resolve the Nagorno-Karabakh issue at the table through diplomacy for years, won a great victory against Armenia with the support of Türkiye in 2020, and the Nagorno-Karabakh region, which had been under occupation for years, was liberated from occupation. Claims have been made that Azerbaijan will now pursue a more pro-Türkiye foreign policy after the Nagorno-Karabakh region was liberated from occupation, which tied Azerbaijan's hands and was one of the most important reasons for its policy of establishing a balance between the great powers. However, it seems that not enough research has been carried out yet on whether Türkiye's political, diplomatic and military support to Azerbaijan since the first years of its establishment and subsequently solving the Nagorno-Karabakh problem with its support led to an evolution in Azerbaijani foreign policy. In this context, this article, which aims to investigate whether the policy of neutrality and balance that the Azerbaijani state has

maintained in its relations with global and regional powers since its establishment has been disrupted in favor of Türkiye with this war, examines Azerbaijan's foreign policy vision, the factors influencing its foreign policy and its attitude towards Türkiye together with its reasons. This article seeks to answer the questions of what kind of foreign policy Azerbaijan has followed since its independence, what were the consequences of the Second Karabakh War of 2020, what was Türkiye's role in this war, and whether Azerbaijan still maintains a policy of balance in its foreign policy after the recapture of the Nagorno-Karabakh region.

Method(s):

In order to answer the questions in the research section of the article, the validity of the claim put forward by the study was evaluated by analyzing previous research on the subject, books published on the subject, discourses of leaders and news reflected in the national and international press.

Findings:

The Nagorno-Karabakh conflict, as one of the most important issues in Azerbaijan's foreign policy, has been effective in Azerbaijan's pursuit of a policy of balance in its relations with the outside world for many years. In particular, after the Nagorno-Karabakh war in 2020, there were claims in the Turkish public opinion that the balance policy pursued in Azerbaijan's foreign policy had deteriorated in favor of Türkiye. In fact, there are many parameters that support the view that Azerbaijan's foreign policy is in harmony with Türkiye and that Azerbaijan conducts a pro-Türkiye foreign policy. On the other hand, contrary to this view, there are a considerable number of events that support the argument that Azerbaijan still pursues a more rational and balanced foreign policy. It is an undeniable fact that the Nagorno-Karabakh conflict has an important role in Azerbaijan's foreign policy and that Türkiye had a great influence on the recapture of the region. On the other hand, the fact that the Republic of Azerbaijan has not yet de jure recognized the TRNC, Russia's still dominant position in Azerbaijan's foreign policy and Azerbaijan's close relations with

Israel pose challenges and contradictions for Azerbaijan to pursue a pro-Turkish foreign policy.

Conclusion and Discussion:

For all these reasons, it is too early to say that Azerbaijan has abandoned its foreign policy of balance in favor of Türkiye. A few policy recommendations can be made for Azerbaijan to develop and pursue a foreign policy closer to Türkiye, which fully supports it in every sense, provided that Azerbaijan takes into account realpolitik; 1) In the Nagorno-Karabakh conflict, more efforts should be made to reach a final peace agreement that Armenia can be convinced of, and Russia and Iran's interference in the region should be limited. 2) Energy cooperation projects planned with Russia to supply natural gas to Europe should be realized through Türkiye and new agreements with Russia should be approached cautiously. 3) The Trans-Caspian Project should be implemented as quickly as possible. 4) Efforts should be made to improve relations between Türkiye and Israel. As long as all these proposals are realized, Azerbaijan can pursue a more pro-Türkiye policy in foreign policy, again taking into account realpolitik in a balance.